

WYMAGANIA PROGRAMOWE Z GEOGRAFIA DLA KLASY 5

Podstawa programowa www.men.gov.pl

Program nauczania geografii w szkole podstawowej Planeta Nowa aut. Ewa Tuz i Barbara Dziezic

Geografia jako nauka :

- Wyjaśnia znaczenie terminu *geografia*,
- wyjaśnia, czym się zajmuje geografia,
- przedstawia podział nauk geograficznych,
- przedstawia różnice między geografią fizyczną a geografią społeczno-ekonomiczną, wymienia źródła informacji geograficznej.

Mapa Polski

- rozróżnia plan i mapę,
- rozpoznaje elementy planu i mapy,
- rysuje plan klasy i boiska szkolnego,
- wyróżnia skale mapy,
- stosuje skale mapy do obliczania odległości na mapie,
- rozróżnia wysokość względną i bezwzględną,
- odczytuje wysokości na podstawie poziomicy,
- rozpoznaje formy ukształtowania terenu na podstawie poziomic,
- rozpoznaje formy ukształtowania terenu na mapie hipsometrycznej,
- rozpoznaje składniki krajobrazu na mapie hipsometrycznej Polski,
- rozróżnia składniki krajobrazu najbliższej okolicy szkoły w trakcie zajęć terenowych,
- rozróżnia rodzaje map,
- posługuje się legendą mapy,
- czyta treść mapy i planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc te treści do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego, odczytuje treść mapy ogólnogeograficznej Polski i mapy turystycznej.

Krajobrazy Polski

- wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz*,
- opisuje krajobraz najbliższej okolicy szkoły na podstawie obserwacji w trakcie zajęć terenowych,
- dokonuje podczas zajęć realizowanych w terenie oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania terenu oraz proponuje zmiany w jego zagospodarowaniu,
- rozróżnia krajobrazy naturalne i kulturowe na podstawie własnych obserwacji i ilustracji,
- wskazuje krainy geograficzne na ogólnogeograficznej mapie Polski i wymienia ich nazwy,
- opisuje położenie geograficzne Tatr na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu Tatr,
- rozróżnia krajobraz Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich na podstawie ilustracji,

- rozpoznaje elementy krajobrazu Tatr na schematach i ilustracjach,
- rozróżnia skały budujące Tatry,
- wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz*,
- opisuje krajobraz najbliższej okolicy szkoły na podstawie obserwacji w trakcie zajęć terenowych,
- dokonuje podczas zajęć realizowanych w terenie oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania terenu oraz proponuje zmiany w jego zagospodarowaniu,
- rozróżnia krajobrazy naturalne i kulturowe na podstawie własnych obserwacji i ilustracji,
- wskazuje krainy geograficzne na ogólnogeograficznej mapie Polski i wymienia ich nazwy,
- opisuje położenie geograficzne Tatr na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu Tatr,
- rozróżnia krajobraz Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich na podstawie ilustracji,
- rozpoznaje elementy krajobrazu Tatr na schematach i ilustracjach,
- rozróżnia skały budujące Tatry,
- opisuje uwarunkowania pogodowe w Tatrach,
- uzasadnia piętrowość roślinną w Tatrach,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Podhala,
- opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Tatr oraz wskazuje je na mapie,
- wykazuje pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Tatr powstałe w wyniku działalności człowieka,
- opisuje położenie geograficzne Wyżyny Krakowsko- -Częstochowskiej na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej,
- opisuje cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko- -Częstochowskiej na podstawie ilustracji,
- wyjaśnia uwarunkowania krasowienia,
- opisuje i rozpoznaje na schematach i rysunkach takie formy krasowe, jak jaskinia, stalaktyt, stalagmit, stalagnat, wywierzyisko, skałki wapienne, doliny krasowe,
- charakteryzuje szlak Orlich Gniazd,
- opisuje wybrane obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej,
- wskazuje pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie powstałe w wyniku działalności człowieka,
- opisuje położenie geograficzne Wyżyny Lubelskiej na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *wąwóz*, *less*, *czarnoziem*,
- wykazuje uwarunkowania upraw na Wyżynie Lubelskiej,
- opisuje miasta Wyżyny Lubelskiej (Lublin, Zamość, Kazimierz Dolny),

- przedstawia wybrane obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wyżyny Lubelskiej,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Lubelszczyzny,
- wskazuje pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Lubelskiej powstałe w wyniku działalności człowieka,
- opisuje położenie geograficzne Wyżyny Śląskiej na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu Wyżyny Śląskiej,
- opisuje cechy krajobrazu Wyżyny Śląskiej na podstawie ilustracji,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *hałda*, *węgiel kamienny*, *szkody górnicze*, *rekultywacja*,
- charakteryzuje miasta Wyżyny Śląskiej,
- przedstawia wybrane obiekty dziedzictwa, przyrodniczego i kulturowego Wyżyny Śląskiej,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Górnego Śląska,
- wskazuje pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej powstałe w wyniku działalności człowieka,
- opisuje położenie geograficzne Niziny Mazowieckiej na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej,
- charakteryzuje cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej na podstawie ilustracji,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *równina*, *kotlina*, *wysoczyzna*, *puszcza*,
- przedstawia wybrane obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Niziny Mazowieckiej,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Mazowsza,
- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Niziny Mazowieckiej powstałe w wyniku działalności człowieka,
- opisuje cechy krajobrazu wielkomięjskiego na podstawie ilustracji,
- planuje wycieczkę po zabytkowej Warszawie,
- przedstawia wybrane obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Warszawy,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Warszawy,
- opisuje położenie geograficzne Pojezierza Mazurskiego na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego,
- charakteryzuje cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego (lasy, jeziora, wzgórza i pagórki) na podstawie ilustracji,
- charakteryzuje miejscowości turystyczne Pojezierza Mazurskiego (np. Giżycko, Mikołajki, Ruciane-Nida),
- przedstawia wybrane obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Pojezierza Mazurskiego,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Pojezierza Mazurskiego,
- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Pojezierza Mazurskiego powstałe w wyniku działalności człowieka,
- opisuje położenie geograficzne Pobrzeża Słowińskiego na podstawie ogólnogeograficznej mapy Polski,

- przedstawia główne cechy krajobrazu Pobrzeża Słowińskiego,
- charakteryzuje cechy krajobrazu Pobrzeża Słowińskiego na podstawie ilustracji,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *wydma, plaża, mierzeja, jezioro przybrzeżne*,
- omawia warunki pogodowe nad morzem,
- wyjaśnia uwarunkowania bryzy,
- charakteryzuje miejscowości turystyczne Pobrzeża Słowińskiego,
- przedstawia wybrane obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Pobrzeża Słowińskiego,
- opisuje zajęcia, tradycje rodzinne i zwyczaje mieszkańców Pobrzeża Słowińskiego,
- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Pobrzeża Słowińskiego powstałe w wyniku działalności człowieka, przyjmuje postawę szacunku wobec środowiska przyrodniczego i kulturowego Polski.

Lądy i oceany na Ziemi

- przedstawia globus jako model Ziemi,
- omawia podobieństwa i różnice między globusem a mapą Ziemi,
- omawia położenie kontynentów na Ziemi (w tym względem równika i południka zerowego) i ich główne cechy na podstawie globusa i mapy ogólnogeograficznej świata, wyjaśnia znaczenie terminów: *biegun północny, biegun południowy, południk 0°, południk 180°, zwrotnik Raka, zwrotnik Koziorożca, koło podbiegunowe północne, koło podbiegunowe południowe*, wskazuje *biegun północny, biegun południowy, południk 0°, południk 180°, zwrotnik Raka, zwrotnik Koziorożca, koło podbiegunowe północne, koło podbiegunowe południowe* na globusie i mapie ogólnogeograficznej świata,
- opisuje wielkie formy ukształtowania powierzchni lądów na podstawie globusa i mapy ogólnogeograficznej świata,
- dokonuje podziału Oceanu Światowego na podstawie globusa i mapy ogólnogeograficznej świata,
- wyjaśnia przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych, omawia osiągnięcia wybranych odkrywców, np. Vasco da Gama, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana, Jamesa Cooka, zdobywców biegunów

Krajobrazy świata

- wyjaśnia znaczenie terminów: *pogoda, klimat*,
- przedstawia podobieństwa i różnice między pogodą a klimatem,
- omawia czynniki klimatotwórcze (wpływ mórz i oceanów oraz ukształtowanie powierzchni lądów),
- odczytuje informacje z klimatogramu,
- wyróżnia strefy klimatyczne na Ziemi,
- omawia typy klimatów (morski, kontynentalny, górski),
- wyjaśnia uwarunkowania układu stref krajobrazowych na Ziemi,
- omawia położenie geograficzne strefy wilgotnego lasu równikowego na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata, opisuje warunki klimatyczne na podstawie klimatogramu i główne cechy krajobrazu wilgotnego lasu równikowego,
- rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu wilgotnego lasu równikowego,

- wyjaśnia przystosowania roślin i zwierząt do życia w strefie wilgotnego lasu równikowego,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie wilgotnego lasu równikowego,
 - omawia położenie geograficzne strefy sawann na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne na podstawie klimatogramu i główne cechy krajobrazu sawanny,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu sawanny,
 - wyjaśnia przystosowania roślin i zwierząt do życia na sawannie,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie sawanny,
 - omawia położenie geograficzne strefy pustyń gorących na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne na podstawie klimatogramu i główne cechy krajobrazu pustyń gorących,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu pustyń gorących,
 - wyjaśnia przystosowania roślin i zwierząt do życia w strefie pustyń gorących,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie pustyń gorących, omawia położenie geograficzne strefy krajobrazu
- śródziemnomorskiego na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne na podstawie klimatogramu i główne cechy krajobrazu śródziemnomorskiego,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu śródziemnomorskiego,
 - wyjaśnia przystosowania roślin i zwierząt do życia w strefie krajobrazu śródziemnomorskiego
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie krajobrazu śródziemnomorskiego,
 - omawia położenie geograficzne strefy lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne na podstawie klimatogramu i główne cechy krajobrazu lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej,
 - wyjaśnia przystosowanie roślin i zwierząt do życia w lasach liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców na obszarze lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej,
 - omawia położenie geograficzne strefy stepów na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne stepów na podstawie klimatogramu,
 - omawia główne cechy krajobrazu stepowego, rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu stepowego,
 - wyjaśnia przystosowanie roślin i zwierząt do życia w strefie stepu,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie stepu,
 - omawia położenie geograficzne strefy tajgi na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne tajgi na podstawie klimatogramu,
 - omawia główne cechy krajobrazu tajgi,

- rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu tajgi,
 - wyjaśnia przystosowanie roślin i zwierząt do życia w tajdze,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie tajgi,
 - omawia położenie geograficzne strefy tundry na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
 - omawia warunki klimatyczne tundry na podstawie klimatogramu,
 - opisuje główne cechy krajobrazu tundry,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu tundry,
 - wyjaśnia przystosowanie roślin i zwierząt do życia w tundrze,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie tundry, omawia położenie geograficzne strefy pustyń lodowych
-
- na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
 - opisuje warunki klimatyczne pustyń lodowych na podstawie klimatogramu,
 - omawia główne cechy krajobrazu pustyń lodowych,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu pustyń lodowych,
 - wyjaśnia przystosowanie roślin i zwierząt w strefie pustyń lodowych,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie pustyń lodowych,
 - wyjaśnia piętrowość klimatyczno-roślinną na obszarach górskich,
 - opisuje warunki klimatyczne i główne cechy krajobrazu wysokogórskiego,
 - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla krajobrazu wysokogórskiego,
 - wyjaśnia przystosowanie roślin i zwierząt do życia w strefie wysokogórskiej,
 - przedstawia przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania, główne zajęcia mieszkańców w strefie wysokogórskiej,
 - identyfikuje współzależności między składnikami poznawanych krajobrazów i warunkami życia człowieka,
 - ustala zależności między położeniem wybranych krajobrazów na kuli ziemskiej, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazów,
 - porównuje poznawane krajobrazy świata oraz rozpoznaje je na podstawie opisów, a także na filmach i ilustracjach.